

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1965-1966

29 JUNI 1966

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het bepaalde in artikel 1 van de samengeordende wetten op de vergoedingspensioenen,

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Artikel I, 4de lid, van de gecoördineerde wetten van 5 oktober 1948 op de vergoedingspensioenen luidt als volgt:

« Al de krachtens deze wet verleende pensioenen en toelagen zijn een forfaitaire vergoeding, waardoor de toekenning van om 't even welke andere vergoeding voor hetzelfde schadelijk feit uitgesloten wordt.

Deze bepaling dekt de verantwoordelijkheid van het Staatsorgaan, inatcricte verwekker van het ongeval dat aanleiding gegeven heeft tot de toekenning van het invallditeitspensioen. »

Tot 2 september 1955 heeft het bepaalde in dat artikel 1 tot geen enkele moeilijkheid aanleiding gegeven, doch ingevolge het op die datum door het Hof van Cassatie gewezen arrest heeft men de onvolmaaktheid ingezien van de tekst van dit artikel, dat aanleiding gedt tot oriqlouflike en onthutsende toestanden.

Llritgaande van het bepaalde in artikel 1, heeft het Hof van Cassatie immers geoordeeld dat door de toekenning van een vergoedingspensioen gelijk welke andere verdering, die steunt op de artikelen 1382 en 1384 van het Burgerlijk Wethoek, wordt uitgesloten, terwijl het bedrag van de op grond van die artikelen toegekende schadevergoeding (vergoeding voor de werkelijke schade, morcle schade inbegrepen) doorgaans merkclijk hoger is dan dat van het als schadevergoedluq tcegekende vergoedingspensioen (lorfaitaire vergoeding waarvan met name de morele schade uitgesloten is).

Aan de hand van een analyse van dit arrest door de heren Raymond Sorel en J. E. Mesot in het «Journal des Tribunaux », n° 4092 van 22 januari 1956, hm men er zieh zeer goed rekenschap van geven dat die tekst, zoals hij door het Hof van Cassatie wordt qeinterpreteerd, gevolgen heeft die de wetgever indertijd niet gewild heeft,

Chambre des Représentants

SESSION 1965-1966

29 JUIN 1966

PROPOSITION DE LOI

tendant à modifier les dispositions de l'article 1er des lois coordonnées sur les pensions de réparation.

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

L'article 1er, 3ème alinéa, des lois coordonnées du 5 octobre 1948 sur les pensions de réparation, est libellé comme suit :

« Toutes les pensions et allocations attribuées en exécution de la présente loi constituent une réparation Forfaitaire et excluent l'attribution, pour le même fait dommageable, de toute autre indemnisation.

Cette disposition couvre la responsabilité de l'organe de l'Etat, agent matériel de l'accident qui a donné lieu à l'attribution de la pension d'invalidité ».

Jusqu'à la date du 2 septembre 1955, les dispositions de cet article 1er n'ont provoqué aucune difficulté mais l'arrêt prononcé à cette date par la Cour de Cassation a fait apercevoir l'imperfection du texte de cet article qui crée des situations aussi invraisemblables qu'ahurissantes,

En effet, tenant compte du prescrit de cet article 1er, la Cour de Cassation a jugé que lorsqu'une pension de réparation était accordée, elle excluait toute autre action intentée sur le pied des articles 1382 ou 1384 du Code Civil, alors que le montant des dommages et intérêts accordés sur le pied de ces articles (réparation du dommage réel, y compris le dommage moral) est, dans la généralité des cas, nettement supérieur au montant des dommages représentés par la pension de réparation (réparation forfaitaire excluant notamment le dommage moral).

Au travers d'une analyse de cet arrêt faite par MM. Raymond Sorel et J. E. Mesot dans le «Journal des Tribunaux », n° 4092 du 22 janvier 1956, l'on peut parfaitement se rendre compte de cc que le texte, tel qu'il est interprété par la Haute Cour, a des conséquences qui n'ont pas été voulues par le législateur de l'époque.

Wij lezen in die analyse:

« Arrest van 2 september 1955.

» Het zeer kort gemotiveerde arrest heeft de uitwerking van een born en kan in één zin samengevat worden: «\Van- neer een vergoedingspensioen is toegekend, is beroep op grond van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek niet mogelijk, »

» Dit arrest lijkt ons aanvechtbaar op twee punten.

» Vooreerst maakt het niet het minste onderscheid tussen de verschillende mogelijke oorzaken van schadelijke feiten.

» Het staat vast dat een militair, als zijn verwonding of ziekte te wijten is aan de gevaren en vermoeidheden die inherent zijn aan het militaire leven, de Staat niet kan daq- vaarden op grond van artikel 1382 van het Burgerlijk Wet- boek; zo gezien is bedoeld arrest onaanvechtbaar. Maar is dat evenzeer het geval wanneer het schadelijk feit onmis- kenbaar de schuld is van een Staatsorgaan?

» In de betwiste wettekst is trouwens geen sprake van enige schuld en zowel het Hof als de commentatoren schij- nen geen aandacht te hebben geschonken aan dat punt..

» Hierna onderzoeken wij bedoelde wettekst trouwens van naderbij,

» Doch wij wensen er al dadelijk de aandacht op te vestigen dat een letterlijke interpretatie van het arrest op zijn minst tot onverwachte gevolgen zou leiden.

. » A) Wij zeiden het reeds: een persoon die zich als uitvoeringsorgaan van de Staat plichtig zou maken aan vrijwillige doding in dienst, zou burgerlijk niet kunnen ver- volgd worden. Zijn aansprakelijkheid is immers gedekt..

» Een dergelijke toestand is natuurlijk ondenkbaar.

» Ziehier minder dramatische voorbeelden: een officier die, uit geldingsdrang of uit sadisme, zijn manschappen tot een zo brutale opleiding zou verplichten dat er talrijke ongevallen uit voortvloeien, zou voor de krijgsraad straf- rechtelijk kunnen worden vervolgd wegens slagen en ver- wondingen door onvoorzichtigheid, of zelfs, in uitzonder- lijke gevallen, wegens vrijwillige slagen en verwondingen, maar in geval van burgerlijke vervolging op grond van artikel 1382 zou hij met goed gevolg de exceptie van het wettelijk forfait kunnen invoeren en aldus de door zijn slachtoffers ingediende aanvraag om vergoeding automa- tisch onontvankelijk kunnen doen verklaren, indien reeds een vergoedingspensioen is toegekend.

» Nu ligt het voor de hand dat er altijd een pensioen zal worden toegekend, omdat de schadelijke gevolgen die voor de soldaat kunnen voortvloeien uit het gehoorzamen aan een belachelijk bevel, ipso facto recht verlenen op een vergoedingspensioen, aangezien het ongeval zich in dienst en door het feit van de dienst heeft voorgedaan.

» Dat die thesis geen steek houdt, blijkt nog beter uit het volgende voorbeeld.

» Indien een militair zich schuldig maakt aan slagen en verwondingen door onvoorzichtigheid, die de toekenning van een vergoedingspensioen tot gevolg hebben, kan hij er niet toe gedwongen worden zijn slachtoffer te vergoeden op grond van het gemeen recht, en zelf is hij eveneens door het wettelijk forfait gedekt..

» De Staat kan van hem niets vorderen,

» Maar het is toch paradoxaal dat een militair die tegelijk in zijn lichamelijke integriteit en in zijn goederen schade heeft geleden, zich burgerlijk alleen voor het herstel van de schade aan zijn goederen kan wenden tegen degene die aansprakelijk is voor het ongeval..

» B) Ook in een tweede opzicht zou de letterlijke inter- pretatie van het arrest tot zeer ernstige gevolgen kunnen leiden,

» Er is een niet gering verschil tussen de vergoeding op grond van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek en die op grond van de gecoördineerde wetten op de vergoedings- pensioenen,

Lisons plutôt:

« L'arrêt du 2 septembre 1955.

» Fort brièvement motivé, il survient comme une bombe et peut en réalité se ramener à une seule phrase: «Il n'y a pas de recours possible sur base de l'article 1382 du Code Civil, si une pension de réparation a été accordée ».

» Cet arrêt nous paraît doublement critiquable.

» Il ne fait tout d'abord pas du tout la distinction entre les différentes causes possibles de faits dommageables,

» Qu'un militaire blessé ou malade il la suite des dangers et fatigues inhérents à la vie militaire ne puisse pas assigner l'Etat sur base de l'article 1382 du Code Civil, c'est bien certain, et à ce point de vue l'arrêt annoté est inattaquable. Mais en est-il de même lorsque le fait dommageable est la conséquence d'une faute nettement caractérisée, com- mise par un organe de l'Etat?

» Le texte légal litigieux ne parle d'ailleurs pas de faute, et cet élément semble avoir échappé tant à la Cour qu'aux commentateurs.

» Nous examinerons d'ailleurs de plus près, dans un instant, le texte légal..

» Relevons cependant immédiatement, qu'à prendre l'arrêt à la lettre, il serait la source de conséquences pour le moins extraordinaires

» A) Nous avons dit qu'un organe de l'Etat se rendant coupable d'un homicide volontaire en service, ne pourrait pas être poursuivi civilement.. En effet, sa responsabilité serait couverte.

» C'est évidemment impensable.

» Pour prendre des exemples moins dramatiques: un officier qui, pour se faire valoir ou même par sadisme, entraînerait ses hommes de manière tellement brutale qu'il provoquerait de nombreux accidents pourrait être péna- lement poursuivi devant le Conseil de guerre pour coups et blessures par imprudence, ou même, dans des cas extrêmes, pour coups et blessures volontaires, mais, assigné au civil sur base de l'article 1382, il pourrait exciper triomphalement du forfait légal, pour que la demande de réparation intro- duite par ses victimes soit automatiquement déclarée non recevable, si une pension de réparation a été accordée.

» Or, il est évident qu'une pension sera toujours accor- dée, parce qu'au point de vue du soldat, l'obéissance à un ordre ridicule qui entraînerait des conséquences domma- geables, donnerait droit ipso facto à une pension de répa- ration, l'accident étant survenu en service et du fait du service.

» Un autre exemple fera encore mieux comprendre l'ina- nité de cette thèse,

» Si un militaire se rend coupable de coups et blessures par imprudence entraînant l'octroi d'une pension de répara- tion, il ne pourra être tenu d'indemniser sa victime sur base du droit commun, et à son point de vue personnel, il est lui aussi couvert par le forfait légal..

» L'Etat ne pourra rien lui réclamer,

» Mais, ce qui est tout de même paradoxal, un militaire ayant subi un préjudice à la fois dans son intégrité physique et dans ses biens, ne pourrait se retourner civilement contre l'auteur responsable de l'accident, qu'en ce qui concerne le dommage aux biens.

» B) A un deuxième point de vue, l'arrêt pris à la lettre amènerait des conséquences très graves.

» Il existe une disproportion évidente de la réparation sur base de l'article 1382 du Code civil et sur base des lois coordonnées sur les pensions de réparation.

» *Voorbeeld* : Een moeder verliest door het feit van de dienst haar zoon, die haar enige steun is, Zij zal nooit meer dan drie- of vierhonderd frank per maand ontvangen, tenzij in uitzonderingsgevallen, "marin z] cr ten hoogste 600 zalontvangen.

» Het ligt voor de hand dat, indien hz. ar zoon overleden is ingevolge de vermoedenissen en gevaren van het militaire leven, b.v. aan een in dienst opgedane tuberculose, zij geen andere vergoeding zal krijgen; maar het warc onduelbaar haar de vergoeding op grond van het gemeen recht te onthouden, alsof haar zoon b.v. domweg of zelfs opzettelijk werd verpletterd door een kameraad die een voertuig naar de kazerne terugbracht.

» Dat was onqctwifeld niet de bedocling van de wetgever.

» C) Een andere anomalie: de vergoeding op grond van artikel 1382 zou onmoqelijk zijn als het vergoedingspensioen wordt toegestaan.

» Niemand schijnt zich ooit te hebben bekomrierd om een ander aspect van deze kwestie:

» De pensioenen worden normaal toegekend na onderzoek van het dossier in de commissie en na een bestuurlijke procedure, behalve in de bij artikel 48 van de wet bedoelde gevallen.

» Als de rechtspraak van het Hof van Cassatie blijft gelden en als men ze confronteert met de rechtspraak van de administratieve commissies, komen wij tot de volgende toestand : als het slachtoffer of zijn rechthebbende een burgerlijke eis instelt, alvorens een aanvraag bij de administratie in te dienen, is de samenvoeging mogelijk, want het Hof van Cassatie zal in de burgerlijke procedure zeggen dat artikel 1382 wel degelijk toepasselijk is aangezien er geen pensioen is toegekend, en anderzijds kijken de administratieve commissies volstrekt niet naar de toekenning of de weigering van een vergoeding op grond van het gemeen recht en gaan zij alleen maar na of het schadelijk feit zich tijdens de dienst of ingevolge de dienst heeft voorgedaan. De betrokkene krijgt dus ook zijn pensioen, De rechtspraak op dat punt staat volkomen vast.

» Een handige pleiter kan bijgevolg een dubbele vergoeding bekomen, als hij de volgorde der procedures maar omkeert.

» D) Zo komen wij tot de derde anomalie:

» Aangezien het slachtoffer in elk geval een vergoedingspensioen moet bckomen ~ dat verdedigingsmiddel is immers afdoende bij een rechtsvordering tegen de Staat op grond van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek - zien wij de doorgaans zo trage administratie met ten eenenmale ongewone spoed arnbtshalve pensioenen toekennen aan wcduwen, wezen en ascendenten op grond van artikel 48 van de wet, zelfs zonder dat de zaak in de commissie komt en nog vóór het gerechtelijk onderzoek beëindigd is.

» Voorts zien wij dat de administratie de commissie voor vergoedingspensioenen aanmaant de zaken betreffende gewonden dringend te behandelen: de bedoeling van die aansporing is gemakkelijk te gissen.

« Waar blijft, bij dut ulles, de waardiqheid van de administratie ? »

fr . fr.

Wij constateren dus dat de tekst van artikel 1 van de wet van 5 oktober 1948 en de rechtspraak van het Hof van Cassatie werkelijk tot ongerijndc toestanden liden. aangezien, enerzijds, de toekenning van het pensioen enigerlei vergoeding op grond van de artikelen 1382 en 1311 van het Burgerlijk Wetboek uitsluit, als het onderzoek v<hi de

» *Excmple* : Une mère perdant son fils, unique soutien. du fait du service. n'obtiendra jamais que trois ou quatre cents francs par mois. sauf dans des cas extrêmes où elle pourra en obtenir jusque 600.

» Il est évident que si la mort de son fils unique est la conséquence des fatigues et des dangers de la vie militaire, par exemple une tuberculose contractée du fait du service, la mère n'aura pas d'autre indemnisation; mais il serait inadmissible de lui refuser la réparation sur base du droit commun, comme si son fils a par exemple été écrasé stupidement ou même intentionnellement par un camarade ramenant un véhicule à la caserne.

» Ce n'est certainement pas cela que le législateur a voulu.

» C) Autre anomalie: La réparation sur base de l'article 1382 serait impossible, si la pension de réparation est accordée.

» Personne ne semble s'être penché à ce jour sur un autre aspect de cette question:

» Les pensions sont normalement accordées après examen du dossier en commission et après une procédure administrative, sauf les cas prévus par l'article 48 de la loi.

» Si la jurisprudence de la Cour de Cassation devait être maintenue, et si on la confronte avec la jurisprudence des commissions administratives, on en arriverait à ceci: c'est que si la victime ou son ayant droit prend soin d'agir au civil avant d'agir sur le plan administratif, le cumul serait possible, parce que la Cour de Cassation dira dans la procédure civile que l'article 1382 peut parfaitement s'appliquer puisque la pension n'est pas accordée, et d'autre part, les commissions administratives ne se préoccupent absolument pas de l'octroi ou du refus d'une indemnité sur base du droit commun, et elles examinent uniquement si le fait dommageable est survenu en service ou du fait du service. L'intéressé obtiendra donc également sa pension. La jurisprudence sur ce point est absolument constante,

» Dès lors, le plaideur habile pourrait obtenir Ja double indemnisation, à condition d'inverser les procédures,

» D) On en arrive ainsi à la dernière anomalie:

» Puisqu'il faut à tout prix que la victime obtienne une pension de réparation, ce moyen de défense étant p&remptaire lors d'une procédure intentée contre l'Etat sur base de l'article 1382 du Code Civil, nous voyons l'Administration, généralement si lente, accorder des pensions d'office aux veuves, orphelins et ascendants sur base de l'article 48 de la loi, sans même passer en commission et avant même que l'instruction judiciaire ne soit terminée, et cela à une vitesse abolument extraordinaire.

» Nous voyons encore l'Administration, dans le cas de blessés, enjoindre notamment à la commission des pensions de réparation, d'avoir à réserver à ces affaires le bénéfice de l'urgence, dans le but que l'on devine.

» Où est, dans tout cela, la dignité de l'Administration? »

* * fr.

Comme on peut le constater, le texte de l'article 1er de la loi du 5 octobre 1948 et le jugement de la Cour de Cassation conduisent véritablement à l'absurde puisque, d'une part, si l'examen de la demande de pension est terminé avant l'action civile et que la pension est accordée, son octroi exclut toute indemnisation sur le pied des articles 1382

pensioenaanvraag vóór de burgerlijke vordering beëindigd is en het pensioen is toegekend. terwijl anderzijds de samenvoeging toegestaan wordt als de rechtbanken ingevolge de burgerlijke vordering schadevergoeding op grond van de artikelen 1382 en 1384 hebben toegestaan, als die beshsing in kracht van gewijsde is gegaan en het vergoedingspensioen pas na die vordering wordt aangevraagd en toegekend.

Het is duidelijk dat de wetgever niet de bedoeling heeft gehad een dergelijke toestand te scheppen. Dat wij rhans voor de moeilijkheden staan die door het arrest van het Hof van Cassatie van 2 september 1955 worden onderstreept, lijkt ons alleen maar het gevolg te zijn van een vergissing bij het opstellen van de wet.

Daarom menen wij dat alleen door een initiatief van de wetgever, waarbij de draagwijdte van artikel 1 nauwkeuriger wordt omschreven, een einde kan gemaakt worden aan een ongelooftelijke en onthutsende toestand.

De ondertekenaars van dit wetsvoorstel hebben niet de bedoeling de samenvoeging van de vergoedingen, die en op de artikelen 1382 en 1384 en op de wet op de vergoedingspensioenen berusten, te doen waarborgen. Het komt hun inderdaad voor dat de slachtoffers, zoals hij de schadeloosstelling wegens arbeidsongevallen, het recht moeten hebben de voordeligste vergoeding te kiezen, en dat zij over die keuze moeten kunnen beslissen wanneer de twee vorderingen definitief beëindigd zijn.

In afwachting zou de bij de wet op de vergoedingspensioenen bepaalde forfaitaire vergoeding hun gewaarborgd zijn.

De ondertekenaars hopen dat **il** dit wetsvoorstel gunstig zult onthalen om een einde te maken aan de bijzonder gekke toestand, voortspruitend uit de huidige bepalingen van artikel van de wet van 5 oktober 1948, gewijzigd door de wet van 9 maart 1953.

et 1384 du Code Civil ct., d'autre part. si l'action civile a conduit les tribunaux à accorder une indemnisation du dommage sur le pied des articles 1382 ct 1381, et que cette décision est coulée en force de chose jugée, et que cc n'est qu'après cette action que la pension de réparation est sollicitée ct accordée, le cumul des deux Indemnités est autorisé.

Il est clair que l'intention du législateur n'était pas de créer pareille situation et il nous semble que c'est à une simple erreur de rédaction que nous devons aujourd'hui de connaître les difficultés que souligne l'arrêt de la Cour de Cassation du 2 septembre 1955.

C'est la raison pour laquelle nous pensons que c'est seulement par une intervention du législateur faite dans le but de préciser la portée de l'article l'r que sera trouvé le moyen de mettre un terme à une situation, ~~répétons-le~~, aussi invraisemblable qu'ahurissante.

Les signataires de la présente proposition n'entendent pas faire garantir en cumul les indemnités décidées sur le pied des articles 1382 ct 1384 et celles garanties par la loi sur les pensions de réparation. Il leur semble, en effet, que comme en matière de réparation des dommages résultant des accidents du travail, les victimes devraient disposer d'un droit d'option pour l'indemnisation la plus avantageuse, option au sujet de laquelle elles devraient se prononcer au moment où les deux actions sont définitivement terminées.

Dans l'entretemps, l'indemnisation forfaitaire prévue par la loi sur les pensions de réparation leur serait garantie.

Les signataires de la présente proposition espèrent qu'il vous plaira de l'accueillir favorablement afin de mettre un terme à la situation particulièrement ~~ridicule~~ que créent les dispositions actuelles de l'article lor de la loi du 5 octobre 1948, modifié par la loi du 9 mars 1953,

L. MAJOR.

WETSVOORSTEL

Artikel 1.

Artikel I, 3° lid, van de wet van 5 oktober 1948 op de vergoedingspensioenen wordt vervangen door volgende tekst:

« Artikel J. — De krachtens deze wet verleende pensioenen en toelagen zijn een forfaitaire vergoeding. »

Art. 2.

In dezelfde wet wordt een artikellbis ingevoegd, dat luidt als volgt:

« Artikel Jbis. — Afgezien van de schadeloosstelling, op grond van deze wet, behouden het slachtoffer of zijn rechthebbers tegen de voor het ongeval aansprakelijke personen het recht om de vergoeding van de veroorzaakte schade te eisen overeenkomstig de regels van het gemeen recht. »

In dat geval mag de schadevergoeding nochtans niet worden samengevoegd met de vergoeding waarin deze wet voorziet. »

PROPOSITION DE LOI

Article premier,

L'article Ier, 3me alinéa, de la loi du 5 octobre 1948 sur les pensions de réparation, est remplacé par le texte qui suit :

« Article l'rr, - Les pensions et allocations attribuées en application de la présente loi constituent une réparation forfaitaire. »

Art. 2,

Dans la même loi est inséré un article 1bis rédigé comme suit :

« Article Zbis. - Indépendamment de l'indemnisation résultant de la présente loi, la victime ou ses ayants droit conservent contre les personnes responsables de l'accident le droit de réclamer la réparation du préjudice causé, conformément aux règles du droit commun. »

Toutefois, dans ce cas, les dommages et intérêts ne sont pas cumulés avec l'indemnisation prévue par la présente loi.

In geval van volledige aansprakelijkheid van degene die de schade heeft veroorzaakt, blijft de Staat er nochtans toe gehouden de wettelijke schadevergoeding te betalen voor zover degene die aansprakelijk is, ingevolge insolventie de volgens het gemeen recht wegens stoffelijke schade ver-
sehuldigde vergoeding niet betaalt.

In geval van gedeeltelijke aansprakelijkheid van degene die de schade heeft veroorzaakt, blijft de Staat gehouden tot betaling :

1a) van het gedeelte van de wettelijke vergoeding dat overeenstemt met het gedeelte van de aansprakelijkheid dat ruet ten laste van de aansprakelijke persoon is gelegd;

2°, in de mate van de insolventie van de aansprakelijke persoon, van het surplus van de wettelijke vergoeding. »

Art.3,

In dezelfde wet wordt een artikel *1ter* ingevoegd, dat luidt als volgt:

« *Artike1ter.* - Wanneer het schadelijke feit te wijten is aan een tekortkoming van degene die aansprakelijk is voor de schade en die geen aangestelde noch een orgaan van het Rijk is, kan de Staat van het slachtoffer of zijn rechthebbenden de subrogatie in hun rechten eisen tot het bedrag van de bij voorraad toegekende forfaitaire vergoeding.

In geen geval mogen de aan het slachtoffer of zijn rechthebbenden gelaten bedragen lager zijn dan het bedrag van de forfaitaire vergoeding. »

16 juni 1966,

L. MAJOR,,
E., ANSEELE,
J. LAUWEREINS,
f, GELDERS.

En cas de responsabilité totale de l'auteur du dommage, l'Etat reste cependant tenu du paiement des réparations légales dans la mesure où, par suite d'insolvabilité, l'auteur responsable ne paie pas les indemnités dues pour dommage matériel selon le droit commun.

En cas de responsabilité partielle de l'auteur du dommage, l'Etat reste tenu du paiement :

1a) de la fraction des réparations légales qui correspond à la part de responsabilité qui n'est pas mise à charge de l'auteur responsable et,

2°) dans la mesure de l'insolvabilité de l'auteur responsable, du surplus des réparations légales. »

Art. 3,

Dans la même loi est inséré un article *1ter* rédigé comme suit:

« *Article 1ter.* - Lorsque le fait dommageable est dû à la faute de l'auteur du dommage qui n'a pas qualité ni de préposé, ni d'organe de l'Etat, l'Etat peut réclamer de la victime ou des ayants droit, subrogation dans leurs droits à concurrence du montant de la réparation forfaitaire attribuée à titre provisionnel.

En aucun cas, les sommes laissées à la victime ou aux ayants droit ne seront inférieures au montant de la réparation forfaitaire, »

16 juin 1966.